

РІО-ІСОМ 2013: музейний світ без кордонів

Ріо-де-Жанейро – місто карнавалів і кайпіриньї, океану, сонця, пляжів, футболу та... музеїв. У серпні цього року бразильська столиця, зокрема, новий мистецький центр – Cidade das Artes – прийняли понад 1890 фахівців зі 103-х країн, які зїхалися на XXIII Генеральну конференцію Міжнародної ради музеїв (ICOM). Взяли участь у форумі й представники Українського комітету ICOM*.

Для довідки: ICOM – недержавне міжнародне об'єднання музеїв і музейних працівників, які займаються збереженням, охороною та популяризацією культурної спадщини (матеріальної та нематеріальної). Засноване в 1948 р., воно виконує частину музейної програми ЮНЕСКО та має консультативний статус в Економічній і Соціальній раді ООН. Ініціативою ICOM є щорічне святкування Міжнародного дня музеїв – 18 травня. Його членами нині є понад 30 000 фахівців та організацій з усього світу. Український національний комітет ICOM діє з 1992 р., нині об'єднує понад 200 музейників з усіх регіонів нашої країни.

Генеральні конференції ICOM відбуваються раз на три роки в різних країнах світу; кількість учасників зазвичай коливається від 1500 до 3500 делегатів. У Ріо вперше до роботи конференції змогли долучитися не лише музейники-члени ICOM, а й усі заці-

Українська презентація в Ріо

кавлені особи.

За традицією, під час конференції також відбувся Музейний ярмарок, де були представлені павільйони національних і міжнародних комітетів ICOM, а також фірм-виробників музейного обладнання. Сама ж конференція завжди є своєрідним «ярмарком ідей», у ході якого можна знайти нових партнерів для реалізації найрізноманітніших проєктів.

Зазвичай упродовж засідань проголошується декілька сотень доповідей, так чи інакше пов'язаних із головною темою, проводяться майстер-класи та зустрічі з митцями. Тему цьогогорічного зібрання – «Пам'ять + Креативність = Соціальні зміни», за відгуків учасників, найяскравіше розкрив візит до Museu da Mar – першого в Ріо музею, відкритого у фавелі (фавели – особливий бразильський варіант неспокійних бідних міських кварталів, населення яких становить більшість у Ріо-де-Жанейро). Це відо-

бражає одну з провідних сучасних тенденцій світової музейної практики – більш тісний контакт із місцевою громадою та залучення до музею «невідвідувачів» – соціально незахищених верств населення. Досвід цього закладу стосовно роботи з мешканцями фавел, насамперед, із дітьми та підлітками, вартий окремої публікації.

Робота української делегації

Українська делегація у складі 9 осіб включала працівників музеїв Києва, Львова, Донецька, Севастополя та Національного науково-дослідного реставраційного центру. Окрім офіційних заходів (вибори керівництва

об'єднання, участь у Генеральній Асамблеї тощо), українські представники працювали в сесіях низки міжнародних комітетів ICOM – образотворчого мистецтва (ICFA), з обміну виставками (ICEE), освітніх програм (CECA), музейного менеджменту (INTERCOM) тощо.

Цьогоріч представники української делегації вперше взяли участь у зустрічі ICOM Europe в якості спікерів, презентувавши Український комітет і проанонсувавши проєкт «1914-2014. Від війни імперій до діалогу культур» (робоча група проєкту – Роман Чмелик, Катерина Чуєва, Зеновій Мазурик).

Проєкт «1914-2014. Від війни імперій до діалогу культур»

У 2014 р. міне сто років від початку Першої світової війни, у результаті якої на політичній карті Європи замість вікових імперій постали нові незалежні держави. Як відомо, наслідки тогочасного етнополітичного перерозподілу континенту позначилися на історії Центральної та Східної Європи всього XX ст. аж до розпаду СРСР і військових конфліктів

Важливим кроком до налагодження співпраці стало перше українське представництво на рівні міжнародних комітетів ICOM – до Президії регіонального альянсу ICOM Europe, який своєю діяльністю охоплює понад 50 країн, за результатами виборів увійшла Катерина Чуєва (Київ, Музей Ханенків).

1990-2000-х років.

Нині, як і сто років тому, одним із важливих факторів формування національних держав залишається переосмислення історико-культурної спадщини. Однак переміщення кордонів і зміни ідентичностей призвели до низки суперечок і неузгодженостей як між фахівцями різних країн, так і на рівні політичних рішень. Одним зі шляхів вирішення цієї проблеми є налагодження конструктивного діалогу між країнами-сусідами на засадах спільної відповідальності за збереження культурного надбання незалежно від його етнічної приналежності.

Український комітет ICOM у партнерстві з ICOM Europe, Агенцією культурних стратегій та Асоціацією музеїв і галерей планує провести в листопаді 2014 р. на базі Музею етнографії та художнього промислу (Львів) міжнародну конференцію «1914-2014. Від війни імперій до діалогу культур».

Ключові питання конференції є важливими не лише для науковців і музейників, а й для освітян і всіх, хто опікується культурною спадщиною та цікавиться історією:

- Що таке «національна культурна спадщина»?
- Кому належить культурна спадщина та що означає «бути її спадкоємцем»?
- Чи може культурна спадщина бути «своєю» або «чужою»?
- Хто повинен нести за неї відповідальність?
- Як її використовувати?

Відповідно, у фокусі уваги науковців будуть такі аспекти теми, як:

- формування націй,

державотворення та «привласнення» культурної спадщини як засіб творення культурної та національної ідентичності;

- зміна національної ідентичності та проблема трактування і використання спільної культурної спадщини;

- теорія, методика та новітня практика побудови сучасних моделей трактування та використання спільної культурної спадщини;

- роль музеїв у формуванні громадянської та суспільної свідомості в умовах трансформації понять «національна культура» та «національна спадщина», їхньої залежності від політичної кон'юнктури;

- шляхи об'єднання зусиль (міжмузейна, міжгалузева, міжнародна співпраця) щодо збереження культурної спадщини як універсальної цінності: сучасні практики та перешкоди тощо.

Крім сесійних засідань із доповідями, презентаціями та тематичними дискусіями, планується також проведення виставки, що презентуватиме досвід музеїв та інших організацій з країн-учасниць у галузі збереження і трактування спільної культур-

ної спадщини, а також, звичайно, ознайомлення з музеями Львова.

До участі в конференції будуть запрошені вітчизняні та зарубіжні науковці з музеїв, архівів, бібліотек, фахівці в галузі збереження та використання культурної спадщини, члени ICOM та ICOMOS, викладачі та студенти відповідних спеціальностей.

Українська ініціатива проекту «1914-2014» була активно підтримана учасниками засідання ICOM Europe. На його підтримку висловилися, зокрема, представники та президенти національних комітетів ICOM Румунії, Бельгії, Хорватії, Люксембургу, Португалії, Грузії та інших країн. Було досягнуто домовленості про партнерську участь у проекті ICOM Europe. Президент ICOM Румунії др. Віргіл Нітулеску запропонував національним комітетам ICOM України та Молдови провести робочу зустріч з питань участі в проекті в Бухаресті восени цього року.

Слід зауважити, що порівняно з досвідом інших країн, зокрема колишнього так званого соцтабору, напрацювання українських музеїв, безперечно, варті уваги. Урахо-

вуючи позитивні відгуки на попередні українські презентації та результативну участь наших фахівців у генеральних конференціях ICOM у Шанхаї та Ріо (відповідно у 2010 і 2013 рр.), XII нараді Європейської мережі збереження академічної спадщини «Універсеум» в Італії (2011 р.), а також успішні міжнародні конференції Секції природничих музеїв ICOM України (2009 і 2012 рр.) та Секції музеїв ВНЗ (2011 р.), варто працювати над подальшою активізацією та розширенням числа учасників з України у складі спікерів зустрічей міжнародних комітетів і генеральної конференції ICOM.

Хоча можливості Українського комітету поки значно скромніші за ті, що мають комітети інших європейських країн (чиї проекти підтримуються, зокрема, міністерствами культури та міністерствами закордонних справ), сподіваємося, ситуація змінюватиметься тільки на краще і члени ICOM України ширше презентуватимуть вітчизняний досвід на міжнародному рівні.

Наостанок зазначимо, що Український комітет ICOM завжди відкритий для партнерства, а також вдячний за пропозиції щодо підтримки його національних і міжнародних проектів. Детальнішу інформацію можна знайти на сайті www.icom.in.ua (до кінця 2013 р. сторінка ICOM буде оновлена за кошт гранту Програми із Фонду Р. Ахметова «Розвиток України») та на сторінці у фейсбуці: www.facebook.com/icom.ukraine

Катерина ЧУЄВА,
член Президії ICOM
України та ICOM Europe

Члени Української делегації в Ріо